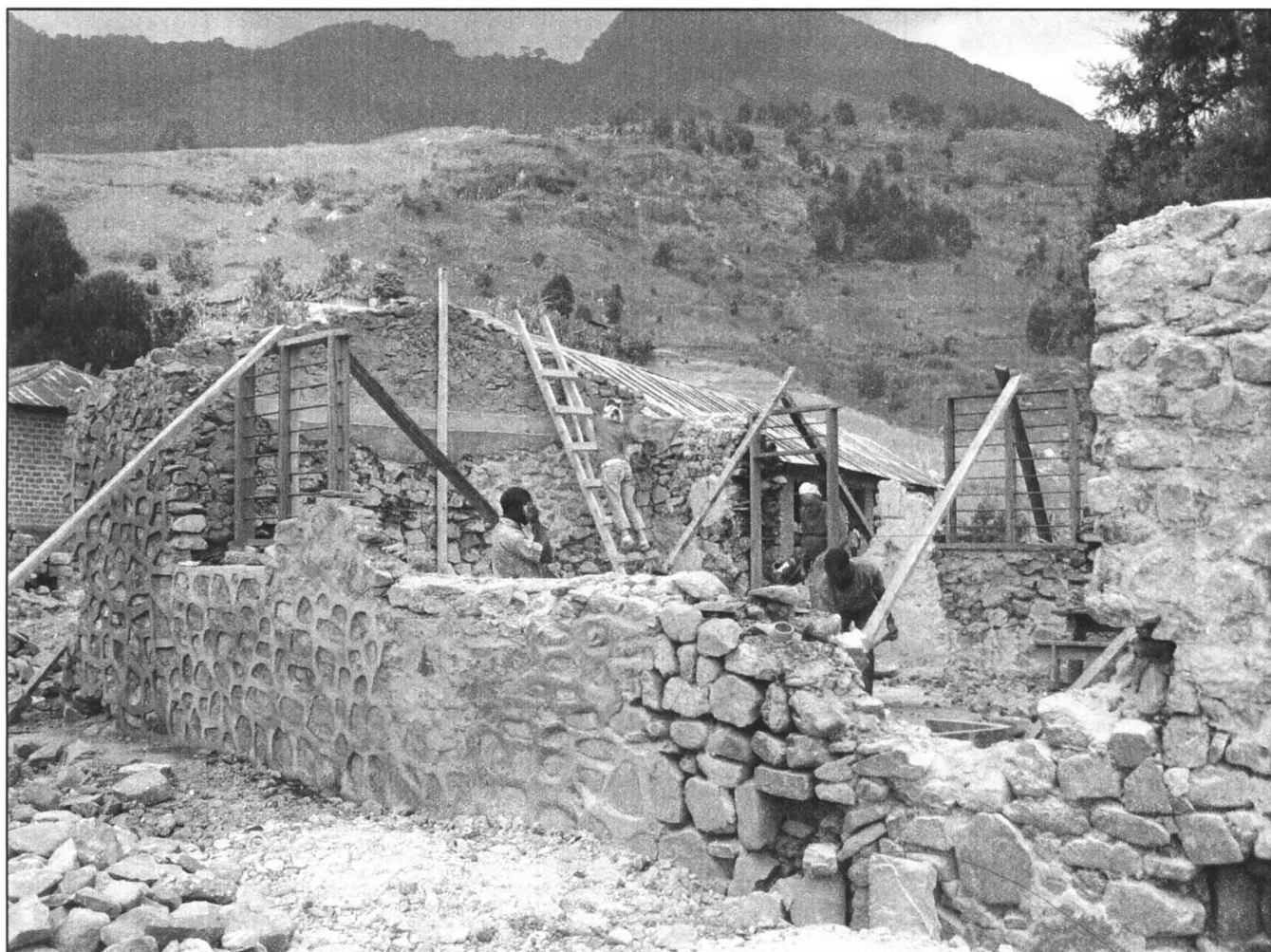

Uhusiano-tiedote 2/2009

On oikeampikin tie kuin
pyrkiä olemaan oikeassa.

(Samuli Paronen: Maailma on sana. Otava 1974.)

Sisällys

Pääkirjoitus 2

Vaasan perinneprojekti 3

Poimintoja kulttuuripaneelist 4

Helsinki-prosessi 10

Järjestötkö villejä ja vapaita
– kehitysajattelua kehitetään 12

Uutta voimaa KEO:ssa 13

Emma Simon Palonen 13

Salamu kutoka Tanzania
– Terveisiä Tansaniasta 14

Uhusiano ry 16

Vireä kakskymppinen

Tämä tiedote on kooste elokuussa 2009 pidetyn Uhusiano-seminaarin alustuksista ja keskusteluista Nurmijärven kauniissa maisemissa Holman kurssikeskuksessa. Seminaarissa oli lähes 50 osallistujaa. Sää oli kesäisen lämmin ja tunnelma oli hyvä.

Ensi vuonna Uhusiano-seminaari järjestetään 20. kerran. Samalla viettänemme Uhusiano ry:n toiminnan 20-vuotisjuhlaa. Uhusiano-seminaari on ainutlaatuinen foorumi erityisesti siksi, että KEO:n ja KEPA:n edustajilla ja Uhusianon jäsenistöllä on mahdollisuus välittömään, vapaamuotoiseenkin vuorovaikutukseen. Myös etelän kumppanijärjestöjen edustajia on osallistunut seminaareihimme.

Tämän vuoden teemana oli kulttuuri ja koulutus. Erityisesti kulttuuripaneeli oli virkistävä ja monta näkökulmaa valaiseva.

Uhusianon ja UNGO:n yhteistyöhankkeen toinen vaihe päättyy vuoden 2009 lopulla. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa kansalaisyhteiskuntaa erityisesti Morogoron läänin alueella tukemalla kattojärjestö UNGO:n perustamaa informaatio- ja resurssikeskusta. Vuodelle 2010 on anottu UM:ltä rahoitusta välievaluatioon, kolmannen vaiheen suunnitteluprosessiin ja informaatio- ja resurssikeskuksen oman talon remonttiin. Toivottavasti ministerin päätös on myönteinen; ainakin hankesuunnitelma on nykyisen kansalaisjärjestölinjauksen mukainen.

Uutta, entistä laveampaa kansalaisjärjestölinjausta ollaan tekemässä sekä ministeriössä että KEPA:n ja sen jäsenjärjestöjen keskuudessa. Toivottavasti linjauksesta tulee kaikkia osapuolia tyydyttävä ja myös pienten, vapaaehtoistyön varassa toimivien järjestöjen tarpeet ja resurssit huomioon ottava.

Heli Pimenoff, Uhusianon puheenjohtaja

Vierailulla Mkuden luona perinneprojektin seurantamatkan aikana helmikuussa 2009, kuvan ottaja Georg Pimenoff.

Istumassa vasemmalta Modest Mkude, Elina Puhto, Mkuden vaimo, Meta Sahlström, Heli Pimenoff ja Mkuden äiti. Seisomassa oikealla Athanas Ngalawa, FIE:n jäsen, vasen seisoja tuntematon.

Meta ja Modest kertovat Vaasan perinneprojektista

Meta Sahlström: Haluaisin sanoa pari sanaa projektista nimeltä Suullisen perinteen kerääminen Morogorossa. Se on yhteistyöprojekti Vaasan kehitysmaaseuran ja Foundation for Indigenous Education (FIE) välillä, kolmen vuoden projekti, joka alkoi vuonna 2008. Harri Kivelä ja Elina Puhto ovat työskennelleet sen parissa kauan ennen kuin minä liityin mukaan. Elina on porukan johtaja Suomessa.

Olemme päättäneet jatkaa projektia myös nykyisen kolmivuotiskauden jälkeen ja toivomme että myös FIE tekee tulevaisuudensuunnitelmia ainakin kolmen vuoden ajalle.

Projektilla on kolme tasoa: suullisen perinteen kerääminen, kerätyn tiedon arkistointi ja kolmanneksi kerätyn materiaalin käyttäminen. Herra Mkude on FIE:n jäsen ja hän kertoo meille mitä on tehty.

Vaasan kehitysmaaseura tai muut suomalaiset eivät tee haastatteluja, sen työn tekevät swahilin kielellä Mkude ja muut FIE:n jäsenet. Mutta ennen kuin aloitetaan perinteen kerääminen eli vanhojen ihmisten haastattelu eri kylissä, pitää oppia paljon.

Viime keväästä asti Vaasan kehitysmaaseura teki kolme viikkoa työtä Morogorossa. Se oli ensimmäinen kerta, kun olin Afrikassa, ja mielestäni teimme siellä kovasti työtä. Yhteistyö FIE:n kanssa sujui hienosti. Opetimme FIE:n jäsenille nauhureiden käyttöä, valokuvaamista, arkistointia, tietokonetaitoja ja haastattelutekniikoita.

Kun materiaali on kerätty, se pitää arkistoida. Se tarkoittaa haastatteluiden siirtämistä tietokoneohjelmaan, meillä oli tarvittava ohjelma mukana Suomesta. Ja sitten pitää translitteroida haastattelu eli siirtää haastattelu tekstimuotoon, siinä menee pitkä aika. Luulen, että se on suunnitelmissa ensi vuodeksi.

Lopuksi materiaali pitää palauttaa yhteisölle. Tämä on hyvin tärkeää. Tietoa voi jakaa kouluissa tai vanhoista perinteistä voi tehdä pieniä näytelmiä.

Modest Mkude: Aloitan kertotamalla, mikä FIE on. Lyhenne tulee sanoista Foundation for Indigenous Education. Professori Marja-Liisa Swantz kysyi, miksi käytämme englanninkielistä nimeä. Kiswahilin kielellä järjestön nimi on Ushirika la elimu asilia. Se kuulostaa yhteisön korvissa todella hyvältä, mikä on tärkeää kun yritämme saada yhteisö arvostamaan kulttuuriinsa.

Kun aloitimme prosessin ngo:n perustamiseksi oli vuosi 2002. Muistan kuinka juttelimme Harri Kivelän kesämökillä meren rannalla. Kerroin hänelle, että opetan historiaa. Hän kysyi, oletko tehnyt mitään Tansanian historiaan liittyvää. Se oli minulle hyvin provokatiivinen kysymys. Kun palasin kotiin, kutsuin opettajatoverini koolle. Keskustelimme tulevaisuudesta. Siirtomaa-ajalta periytyvä koulutusjärjestelmä saa meidät toisinaan unohtamaan itsemme, uppoamaan johonkin toiseen kulttuuriin. Päätimme että meidän pitää kerätä onohdettuja juttuja tulevaisuutta varten. Olemme myöhään liikkeellä, mutta meidän on tehtävä jotakin, jotta lapset voisivat samastua omaan kulttuuriinsa. Perustimme NGO:n.

Myöhemmin keskustelimme Harri Kivelän kanssa siitä, mitä idea oli synnyttänyt, ja hän kuunteli tarkasti. Hän lupasi puhua vaasalaisten kollegoidensa kanssa auttamisestamme.

Kun aloitimme Tansaniassa, kansanperinteen keräämistä pidettiin ajan haaskaamisena. Olemme tehneet paljon työtä asenteiden muuttamiseksi. Nykyään jotkut ovat hyvin innokkaita liittymään meihin, koska he ymmärtävät että työ on tosiaan aloitettu myöhään.

Jotkin kielet ovat kuolemassa luonnollisen kuoleman, ja jotkut ovat meidän tietojemme mukaan jo kuolleet. Yritämme kerätä vanhaa traditiota ennen kuin on liian myöhäistä. Vie-railemme kylissä, jotka toisinaan ovat hyvin vaikean matkan päässä vuorilla. Keskustelemme kyläläisten kanssa kahdesta kolmeen päivään, otamme valokuvia ja nauhoitamme arvokasta tietoa. Palattuamme kotiin ja siirrämme haastattelut tietokoneelle. Teemme pieniä dramatisointeja (ngoma) erilaisista seremonioista.

Salaiseksi katsottua tietoa on vaikea saada kerättyä. Esimerkiksi äidin on kiellettyä kertoa pojalleen naisten asioita. Tietysti kerääjät tekevät parhaansa selvittääkseen ongelmasta. Yksi keino taitaa olla salattuja asioita sisältävien dokumenttien salassapito.

Olemme järjestelmässä tukijoiden kokouksia piirikuntien tasoilla. Selitämme heille meidän roolimme ja kerromme, että olemme iloisia kun he ovat paikalla. Kerromme heille, kuinka kuka tahansa voi auttaa. Työskentelymenetelmämme ovat hyvin osallistavia. Meille on tärkeää, että projekti on tansanialaisten hallussa, läpinäkyvä ja luotettava.

Meillä on joitakin haasteita. Jotkut keräilijät ostavat vanhoja esineitä, mikä on nostanut niiden hintaa. Mielestäni sillä ei ole mitään tekemistä historian säilyttämisen kanssa.

Kansalaisjärjestöt ovat pieniä, meillä ei ole sellaisia taloudellisia mahdollisuuksia kuin suurilla organisaatioilla. Varusteemme ja laitteemme ovat toimistossa turvassa lukkojen takana. Paikka on iltapäivisin tulikuuma.

Eräs tulevaisuuden suunnitelmistamme on perustaa kulttuuritalo, jossa olisi kirjastomme ja muut keräyksen tulokset näytiltä. Kaupunginjohtaja kannattaa kulttuuritaloa, mutta tässä on kyseessä todella pitkän tähtäimen suunnitelma.

Toimittanut Mikko Lehtinen Elina Puhdon muistiinpanojen perusteella

Poimintoja kulttuuripaneelista

Osallistujat:

Mikko Pyhälä, ulkomisteriö, paneelin puheenjohtaja
Viveca Hedengren, Kulttuuriyhdistys Agora, Suomi-Mosambik-seura
Timo Lappalainen, Kepa
Marja-Liisa Swantz, professori
Ulla Vuorela, professori
Olli Pitkänen, Fida
Ilari Rantakari, ulkoministeriö
Ari Koivu, Liike ry

Mikko Pyhälä esitti alkupuheenvuorossaan kysymyksiä, joihin sai vastauksia tai ainakin kannanottoja. Keskustelun pääteemoiksi muodostui identiteetti, kieli, kielen osuus koulutuksessa ja kulttuurissa, taide ja huoli oman kulttuuriperinnön osasta pirstoutuvassa maailmassa maailmanlaajuisten taloustrendien, tehokkuusvaatimusten ja lööppikulttuurin paineessa.

Mikko Pyhälän avauskysymykset

Suomen kehitysyhteistyössä meidän pitää pyrkiä vahvistamaan vastaanottavan puolen kulttuurista identiteettiä. Tapahtuuko näin vai lähetämmekö lumiauroja Saharaan? Kunnioitammeko paikallista kulttuuria riittävästi? Onko kehitysyhteistyömme riittävän kulttuurisensitiivistä?

Mitä erityistä innovaatiota, millaista sosiaalista ja yhteiskunnallista pääomaa meillä Suomessa on, joita voisimme viedä esimerkkinä siitä, miten yhteisiä asioita voidaan hoitaa tuloksellisesti.

Integriteetti: eheys, kokonaisuus, loukkaamattomuus

Ulla Vuorela sanoi olevansa jossakin mielessä Tansanian kulttuuriministeriön kasvatti. Hän meni Tansaniaan 70-luvun puolella välissä tutkijaksi. Hänelle kulttuuri on tekemistä, toimintaa ja vastaanottajan kulttuurisen identiteetin huomioonottamista.

"Minulle on sydämen asia, että niissä maissa, joissa puuhailimme tai teemme vakavissamme töitä, ihmiset pystyvät säilyttämään oman integriteettinsä, se on laajempi käsite kuin identiteetti", "Maailma on nyt aivan erilainen kuin silloin, kun lähdin Tansaniaan vuonna 1976. Meillä on tällainen lööppikulttuuri, joka leimaa meidän omaa suomalaista kulttuuriamme mutta yhtä lailla myös kehitysyhteistyön kulttuuria ja jopa opetusala: Kun jonkin asian mainitsi, niin se on sillä valmis."

Kulttuuri on matka identiteettiin

Teatterialan kasvatti Viveca Hedengren on toiminut pitkään Afrikassa, muun muassa neljä vuotta Tansanian kulttuurirahaston hallituksessa. Nyt hän on mukana Mosambikin ensimmäisen teatterikoulutusohjelman suunnittelussa, käynnistämisessä ja toteuttamisessa.

Viveca Hedengrenin kulttuuriteesit ovat filosofisia ja käytännöllisiä.

"Usein sanomme taiteeksi sitä, mitä pidetään kulttuurina, kaiken inhimillisen olemassaolon ja sosiaalisten rakenteiden perustana. Meidän pitää tunnistaa kulttuuri matkana yhtä hyvin kehityksen abstrakteihin käsitteisiin kuin arkisiin, käytännön asioihin. Kuinka voitaisiin puhua naisten asemasta ilman kulttuuria tai köyhydestä tai historiasta ilman kulttuuria tai mistä muusta tahansa.

Meidän täytyy tuntea itsemme, oma kulttuurimme, tapamme toimia. Meidän täytyy oppia tunnistamaan ja kunnioittamaan toisten kulttuurin perusteita, niiden joiden kanssa teemme työtä yhdessä. Vain näin saadaan aikaan molemminpuolinen ymmärrys ja yhteistyö.

Taikasana omistajuus on perusedellytys, se on kulttuurin kaikkien aspektien tunnistamista.

Kulttuuri perustuu molemminpuoliseen kunnioitukseen. Kanssakäymisessä puhutaan samaa kulttuurista kieltä."

Tasa-arvon ideaali

Olli Pitkänen on ollut Fidan kehitysyhteistyöpäällikkö jo 20 vuotta. Niistä yhdeksän vuotta hän on asunut Tansaniassa.

"Jossakin vaiheessa meidän kehitysyhteistyökeskustelussamme tuntui olevan sellainen ajatus, että pitää heittäytyä afrikkalaisiksi, että pystyisimme kunnolla tekemään kehitysyhteistyötä. Oma tulkin tani on se että mitä paremmin me ymmärrämme omat juuremme, olivat ne sitten karjalaisia tai savolaisia, sitä paremmin tajuamme kulttuurin monimuotoisuuden. Identiteetissä pitää olla mukana tasa-arvon ideaali.

Silloin kehitysyhteistyön rikkaassa ja kulttuuria hyväksyvässä ilmapiirissä voi antaa myös väheksytyille, heikoimmassa asemassa oleville ryhmille mahdollisuuden, jossa heidän ei tarvitse valtakulttuurien keskellä hävetä eikä pyydellä anteeksi omaa identiteettiään. Se voi jo itsessään olla tärkeä kehityksen tavoite. Esimerkiksi eri taidemuodot voivat olla kehityksen tavoite, mutta myös keino, instrumentti, joilla päämääriin päästään."

Sosiaalisen kehityksen elementit

Kepan toiminnanjohtaja Timo Lappalainen selvitti, mitkä ovat yhteiskuntaryhmien välisen solidaarisuuden edellytykset.

"Kestäviä kehityksiä ja kestäviä yhteiskuntia syntyy ainoastaan silloin, kun sosiaalisen kehityksen elementit ovat kohdillaan. Niitä ovat demokratia, köyhiä hyödyttävä kasvu sekä sosiaalisen mahdollisuuksien tasapuolinen lisääminen. Mikään näistä ei toteudu kunnolla, jos ne eivät pysty riittävän hyvin ottamaan huomioon vähemmistöjä, niin että vähemmistöryhmät pääsevät toteuttamaan identiteettiään.

Jyväskylän yliopiston professori Siisiäinen on pohtinut suomalaista historiaa ja sen arvoja. Meidän yhteiskuntamme on ainakin ennen perinteellisesti perustunut hyvinkin ristikkäisiin sidosryhmiin. Meillä on monta identiteettiä yhteiskunnassa, jossa me joudumme etsimään paikkaamme eri verkostoissa ja asettumaan ikään kuin eri rooleihin, eri ihmisten asemiin. Se synnyttää keskinäisen solidaarisuuden, jossa ei voi syntyä 'kaikki tai ei mitään'-ajatuksia, vaan jossa joutuu väijäämättä ottamaan huomioon eri ryhmien intressejä, otta-

Matti Hänninen Tampereelta

Olen asunut sellaisessa ympäristössä, jossa erilaisia kulttuuriympäristöjä on ollut tarjolla huomattavan paljon, eikä ainakaan mun nuoruudessa sellaista valtavirtaa ole ollut. Oli erityyppisiä alakulttuureita joista on voinut sitten valita.

Kun ajattelen omaa identiteettiäni, niin on pakko sanoa että se on aika vähän suomalainen. Kyllä siinä on paljon sellaisia tärkeämpiä elementtejä. Olen asunut oikein pitkään Tampereella että kyllä mä olen aika tamperelainen, joka sekin taitaa mah-
tata suomalaisuuteen.

Mutta sen lisäksi, että tunnen olevani tamperelainen, tunnen olevani puuseppä ja käsityöammatin harjoittaja. Ehkä toiseksi tärkein identiteetti on puusepän identiteetti, sitten tulee urheilulajeja, sitten nuoruuden kiinnostusten kohteiden mukaisia ryhmittymiä, kulttuuriryhmiä, joihin koin kuuluvani. Suomalaisuus tulee jossakin sijalla viisi.

Olen tietysti ollut suomalaisessa koulussa ja lapsena oppinut suomen kielen tietysti hyvin, mutta kyllä ajattelen, että minulla on kyllä erilaisia sanastoja ja kieltä, ammattikieltä, harrastekieltä ja jotain muuta. Suomen kielen rooli on tällä hetkellä minulle sellainen, että se on käytännön kieli, kun käyn rautakaupoissa tai asiakkaiden kanssa, sitä käytän arkipäivässä, enkä ajattele että sillä olisi mitään erityis-
asemaa minulle tärkeissä kulttuuriasioissa. Kyllä se puhe koostuu slangeista ja muusta.

Ainakin se, mitä Tansaniassa näki, näytti minulle sen, että siellä on ihan samanlainen kuvio, ehkä siellä on ehkä vähän vähemmän kaikenlaisia alakulttuureita, mutta kuitenkin niitä on siellä ja niitä syntyy. Sen huomaa ihan selkeästi katukuvassakin, että siellä on paljon sellaisia nuoria, jotka eivät varmaan koe olevansa tansanialaisia, tai kokevat olevansa tansanialaisia, mutta ensisijaisesti jonkin muun, tällaisen globaalin kulttuurin edustajia. Tois-
sijaisena tulee vasta kansalaisuus.

Ari Koivu kertoo Mikindanista

Teimme neljä viisi vuotta sitten juttua YLE:lle.

Haastattelimme mm. muslimi-isiä ja -äitejä Etelä-Tansaniassa Mikindanissa. Kysyimme että mitäs nyt kun nämä tytöt ovat lähdössä Helsinki Cupiin pelaamaan, miten se soveltuu teidän kulttuuriinne, että tytöt juoksentelevat pitkin kentiä sortsit jalassa. Isät sanoivat, että silloin kun oltiin nuoria joskus 50- ja 60-luvuilla heillä ei ollut oikein mahdollisuuksia liikkua ja pelata. Ei ollut välineitä, ei ollut kentiä eikä ollut aikaakaan. Tänä päivänä, jos tytärillämme on mahdollisuus pelata jalkapalloa ja vielä mahdollisuus matkustaa Suomeen isoon kilpailuun, niin siitä vaan.

Isiä haastateltiin kolmeakymmentä tai neljääkymmentä ja vain yksi isä sanoi, että se ei käy päinsä.

Tapahtui Nairobín slummissa

Mikko Pyhälä kertoi urheilun mahdollisuuksista saada aikaan laaja sosiaalinen kehitys, muutakin kuin vain urheilu urheilun vuoksi.

Nairobín suurimmassa slummissa Matharissa on jalkapalloklubi, joka lieenee parhaiten järjestäytynyt organisaatio tuossa kahden miljoonan ihmisen slummissa. Jalkapalloklubin toimintaan saa osallistua, jos osallistuu vapaaehtoisin siivoustalkoisiin. Klubiin kuuluminen on niin suuri kunnia, että kun perheet ovat saaneet poikansa osallistumaan sen toimintaan, niin ne ovat alkaneet säästää rahaa, käydä lääkärissä, kohentaa elinolojaan ja vaurastuneet. Oman arvontunto on noussut, perheet ovat alkaneet kiinnittää huomiota yhteisiin ja yhteiskunnallisiin asioihin. Melkein kaikki pojat ovat käyneet peruskoulun, lukionkin ja useat käyneet yliopistonkin.

Urheilun kautta on saatu aikaan valtava yhteiskunnallinen vaikutus ja mobilisaatio.

maan myös ne huomioon päätöksissään ja sovittamaan intressistiriitoja. Syntyy superlaaja konsensus, suuria häviäjien joukkoja ei synny. Konsensus tai järjestys on aivan kriittisen tärkeä, jotta syntyy yhteiskuntajärjestys ja laki ja hyvä hallinto toteutuvat.

Kansalaisyhteiskuntapoliittinen neuvottelukunta, joka toimii ministeriön yhteydessä ja jossa on kaikki sektorit kansalaisyhteiskunnasta edustettuina, totesi ihan saman asian.”

Keskiluokka

Helsinki-prosessin yhteydessä keskustelussa tuli esille käsite eliitti ja paneelikeskustelussa keskiluokka.

Ilari Rantakari esitti haasteen, miten ihmeessä Tansaniassa saadaan eliitti kasvamaan, jolla tarkoitetaan koulutettuja ihmisiä, joilla olisi kapasiteettia asettaa johtajiensa toimet kyseenalaisiksi ja jotka toimisivat kansalaisten hyväksi elämän pelin rakentamisessa.

Ulla Vuorela on kirjoittanut asiasta artikkelin Nainen, kehitys ja keskiluokka, jossa hän selvittää, että jos halutaan eroon köyhyydestä, täytyy vahvistaa ihmisten integriteettiä eli vahvistaa keskiluokan mahdollisuuksia toimia. Rajallisen keskustelujan takia Ulla Vuorela ei ehtinyt selittää tarkemmin keskiluokan osuutta kehityksessä.

Pysyvä ja hyvä kehitys tapahtuu keskiluokassa, keskiluokka maksaa veroja, joiden avulla yhteiskunta pyörii. Viveca Hendgren jatkoi kertomalla, kuinka Tansanian kulttuurirahaston avustuksia annettaessa huomattiin, että apu pitää antaa niille, jotka pystyvät kehittämään pienyrittäjyyttä esimerkiksi luovilla aloilla.

Modest Mkude puhui toimeentulon vaikeudesta, siinä näkyy uskolonialismi hänen mielestään. ”Puhumme siitä, kuinka selviytyä kansalaisyhteiskunnassa ja kuinka ihmiset voisivat ryhtyä perustamaan yrityksiä. Mielestäni ongelma on siinä, että te pohjoisessa arvostatte omia tuotteitanne, mutta etelässä asia on päinvastoin. Tässä pitää saada asenteenmuutos aikaan, ihmisten pitää arvostaa omia tuotteitaan.”

Suu venyy naurusta korviin

Liikunnan kehitysyhteistyön Liike ry:n toiminnanjohtaja Ari Koivu selvitti liikunnan merkitystä. Kaikissa maissa on oma liikuntakulttuurinsa, mutta se ei estä sitä, etteikö esimerkiksi Suomen ja Tansanian välillä voisi olla vastavuoroista tämän kulttuurimuodon vaihtoa, oppimista ja opettamista ja tutustumista puolin ja toisin. Hän kertoi tansanialaisten tyttöjen osallistumisesta suureen Suomessa järjestettävään jalkapalloturnaukseen Helsinki Cupiin.

Tansanialainen liikuntakulttuuri on fantastisen iloista. Se myös näkyy, suu venyy naurusta korviin saakka. Se on meillä suomalaisilla aika harvinaista. Liikunnassa on totta kai myös kulttuurinäkökulmia, on sukupuoli, uskonto, vammaisuus, maantieteellinen sijainti jne.

Kielten kirjo

Tansaniassa on noin 120 etnistä kieltä, joista monet ovat puhuttuja kieliä eikä niillä juurikaan ole kirjoitusasua eikä kirjallisuutta. Virallisista kieliä ovat swahili ja englanti. Osa heimokielistä on puhujamääriltään suurehkoja, osa aivan pieniä. Itsenäisyyden alussa Nyereren aloitteesta swahili tuli viralliseksi kieleksi ja perusopetuksen kieleksi. Swahili alkaa olla jo yleinen äidinkieli Tansaniassa. Se merkitsee heimokieliä taidon häviämistä vähitellen.

Suomessa on viisi kieltä, joilla on perustuslaissa, kielilaissa ja hallintolaissa määritellyt oikeudet. Kielet ovat suomi, ruotsi, saame, romanin kieli ja viittomakieli. Kolme viimeksi mainittua ovat puhujamääriltään pieniä, ja niiden oikeudet on vahvistettu 1970 ja -80-luvuilla, viittomakielen 1990-luvun puolessa välissä. Ruotsin kielen asema Suomessa on vahvistettu jo aikaisemmin.

Äidinkielistä perusopetusta annetaan suomeksi, ruotsiksi ja saameksi ainakin Utsjoella. Saame, romanikieli ja viittomakieli ovat valinnaisia tai vapaaehtoisia aineita kielten puhuma-alueilla. Kansallaisella on oikeus omakieliseen käsittelyyn asioidessaan viranomaisissa, tarvittaessa tulkkien avulla.

Maahanmuuttajien kielistä useat ovat jo puhujamääriltään suurempia kuin Suomen pienimmät viralliset kielet.

Kieli on kulttuurin avain

Avauspuheenvuorossaan Marja-Liisa Swantz puhui kieliongelmasta, jonka takaa tulee esille valtava määrä kulttuuriin vaikuttavista asioista.

”Vanhemmat tahtovat, että lapsille opetetaan englantia. Tässä kuvastuu globaalisuus, jota tavoitellaan sen sijaan että tavoiteltaisiin omaa kulttuuria.

Tässä on sukupolvien välinen ero, joka tulee koko ajan jyrkemmäksi

Kansakunnan muistit: museo ja kirjasto

Marja-Liisa Swantz kertoo: Opettajankoulutuslaitoksessa 50-luvulla yritimme perustaa museota. Oli täysin mahdotonta antaa opiskelijoille sellainen käsitys, että tavallisia työkaluja ja muita esineitä pitäisi panna historiallisena muistona johonkin museoon. Museoajatus ei kerta kaikkiaan mennyt perille. On kuitenkin kysymys siitä miten kulttuuri otetaan haltuun historiallisena ilmiönä, siinä miten se on kehittymässä ja miten se on muuttumassa.

Minulla on aika suuri kirjasto. Iramban johtomies tuli vierailulle kirjastoani ja katsoi sitä. Sitten kun oli mennyt takaisin Kiomboihin, hän sanoi, että jos sillä mamalla on tuollainen kirjasto ja meillä ei ole kirjastoa koko piirikunnassa, niin nyt tehdään. En tiedä mistä hän potkaisi ne rahat, mutta sinne rakennettiin yhdessä vuodessa iso kirjastorakennus ja kirjoja on myös. Kiomboihin on koulutettu kaksi kirjastonhoitajaa. Meillä on arkistointihuone siellä, jonne olen kerännyt kaikkien siellä töitä tehneiden amerikkalaisten lähetystyöntekijöiden historioita.

si ja jyrkemmäksi. Lapset eivät opi isovanhemmiltaan eivätkä vanhemmiltaan omaa kieltään, koska kieli on nyt kolmessa kerroksessa. Samalla oma kulttuuri unohtuu. Kaupungissa lapset oppivat englannin jokapäiväiseksi kieleksi, jolloin oma kieli alkaa jo hävitä.

Vuonna 1857 perustettiin ensimmäinen suomenkielinen oppikoulu. Sen jälkeen, 150 vuodessa, suomi on kehitetty tädeksi opin kieleksi ja näihin päiviin saakka myös väitöskirjat on kirjoitettu suomeksi.”

Oma kieli köyhyyden kuristuksessa

Koulutuksessa on kyse kielestä. Tansaniassa siirtomaa-aika on jättänyt jälkeensä sellaisen vahvan käsityksen, että englanniksi koulutettu ihminen on paremmin koulutettu. Tämä käsitys on varsinkin päätöksentekijöillä. Nyereren aikana swahilista tuli perusopetuksen kieli, mutta sitä ennen jo 50-luvulla lähetyssseurojen opettajankoulutuslaitoksessa kaikki opetus oli swahilinkielistä. Tämän todistaa Marja-Liisa Swantz omasta opettajakokemuksestaan. Samoin yliopistossa opetettiin swahiliksi, mutta siitä on sittemmin luovuttu.

Modest Mkude kuvaa koulutilannetta näin: ”Nykyisin äidinkielen asema on kiusallinen erityisesti kaupungeissa, koska moni ihminen ei puhu swahilia, moni on kadottamassa äidinkieltä. Peruskouluissa on valtava määrä oppilaita yhdessä luokkahuoneessa, on mahdotonta opettaa swahilia tai yleensä mitään tällaisissa oloissa. Tässä on kyse köyhyydestä. Tämä on köyhyyttä. Suurin osa lapsista ei läpäise sekondarikoulun pääsykoetta, vain muutamat kaupunkialueiden oppilaita pääsevät jatkamaan opiskelua.

Tällainen tilanne on nyt, mutta me toden totta arvostamme kieltämme, me arvostamme omaa kulttuuriamme, mutta kuka tukee sitä. Ei voi toimia yksinään, jos suurin osa ihmisistä sopeutuu ajatukseen, että englannin taitamisella voi olla koulutetumpi. Siirtomaavallan jäänteet tappavat swahilin Tansaniasta.”

Kulttuuri kietoutuu kieleen

Mikko Pyhälä kiteytti tunnetun tosiasian kielen ja oman kulttuurin kiinteästä yhteydestä. ”Leikin kautta opitaan paljon omaa kulttuuria. Hyvin usein tapahtuu, että lapsen oma kotikieli ei enää voikaan olla välineenä. Pedagogisissa tutkimuksissa on aivan selvästi osoitettu, että oppi-

minen on tehokas vain, jos sen voi aloittaa omalla kotikielellään ja siihen vähitellen sitten tulee toinen kieli. Maailmalla on hyvin paljon vääriä käsityksiä siitä, että koulutuksen ja englanninkielen opiskelun pitää alkaa nelivuotiaana, viisivuotiaana. Tällä tehdään suurta vahinkoa.”

Ulla Vuorela puhui samasta asiasta, siitä että Tansaniassa on tehty paljon hallaa sillä, kun ihmiset on pantu kouluun tilanteessa, jossa he eivät ymmärrä opetuskieltä, oli se sitten swahili tai englanti. Kehitysyhteistyössä pitäisi korostaa ajatusta, että oma kieli on kaiken oppimisen edellytys ja toisaalta sitä, että englannilla on myös tehtävänä, esimerkiksi kun suuntaudutaan kansainvälisiin työtehtäviin. Kieli-identiteetti on iso asiakimppu, se vaatii paljon työtä ja keskustelua.

Modest Mkude ilmaisi asian näin: ”Kulttuuri on tapa ajatella. Kulttuuri on elämä. Sitä haluamme korostaa, opettaa ja elvyttää niin että ainakin lapsemme ymmärtävät sen.”

Mikko Pyhälä kertoo esimerkin sensitiivisyydestä

Meillä on ollut Afganistanissa perhesuunnitteluohjelma, joka on esimerkki kulttuurisensitiivisistä lähestymistavoista. Päätettiin keskustella uskonnollisten asioiden ministerin kanssa, miten tällaiseen asiaan suhtaudutaan. No, siinä oli kyllä pelkomomentti korkealla, mutta kun siinä avoimesti puhuttiin, meidän projekti-ihmiset puhuivat, niin uskonnollisten asioiden ministeri sanoi, että kyllä tämä on hyvä asia, minunkin tyttäreni kuoli lapsivuoteeseen. Saatte tulla kaikki moskeijoihin ja tehdä tunnetuksi tätä ohjelmaa.

Tämä avasi kaikki portit. Kaikki on mahdollista, kun suhtaudutaan kunnioittavasti ja avoimesti ja puhutaan ongelmista niiden todellisilla nimillä.

Kulttuuripaneelin osallistujat. Vasemmalta takana Olli Pitkänen, Timo Lappalainen, Ari Koivu, Ilari Rantakari ja Mikko Pyhälä. Edessä vasemmalta Viveca Hedengren, Ulla Vuorela ja Marja-Liisa Swantz. Kuvaaja Georg Pimenoff.

Kohdata uskontojen erilaiset todellisuudet

Uskonnot kulttuurin kasvupohjana tulivat keskustelussa esille vain muutamissa puheenvuoroissa. Keskusteluajan lyhyys osaltaan vaikutti tämän kulttuuriaspektin vähäisyyteen. Seminarin pakistanilainen osanottaja Ali Qadir huomasi tämän ja ihmetteli sitä.

Ilari Ratakari toi esille mahdollisuuden, joka voisi toteutua, kun kummankin osapuolen identiteetit ovat vahvat. ”Kulttuurien diversiteetti voi antaa meille vahvuutta kehityksen edellytyksiin, mutta silloin meidän pitää tietää omamme ja toisten rajat. Tällä tavalla kykenisimme kohtaamaan islamin ja muiden uskontojen erilaisuudet”.

Yleisön puheenvuoroista kirvonnut toivomus katsoa joskus peiliin sai Timo Lappalaisen seuraaviin mietteisiin: ”Valitettavasti viime aikoina peiliin katsominen on kutistunut kapeaan näköalaan, sloganinomaisesti esimerkiksi siihen, onko lähetystyö kehitysyhteistyötä, tuoko se jotain uutta ja vierasta arvopatteristoa kehitysmaihin, onko sen työ legitiimiä. On muita näkemyksiä, maailmankatsomuksia ja politiikkaa, joiden kanssa on tehtävä tili.”

Aivan vaille huomiota uskontokysymys ei seminaarissa jäänyt, sillä Helsinki-prosessia käsittelevässä jutussa on vuoropuhelu uskontojen välillä tärkeänä osana. Tässä vuoropuhelussa on uskontojen lisäksi kyse myös yhteisön toimintakyvystä: ihmisten turvallisuudesta, toimeentulosta, koulutuksesta, terveydestä, sosiaalisesta elämästä.

Omistajuus

Kehitysyhteistyössä käsite omistajuus on toistuva iskusana. Se vilahti jo avauspuheenvuoroissa ja keskustelussa siihen ja sitä sivuaviin asioihin palattiin kiintoisista näkökulmista.

Timo Lappalainen kuvasi omistajuutta näin: ”Omistajuus on kehitysyhteistyössä hyvin keskeinen periaate. Se on ikkuna siihen, että paikalliset tavat, kulttuurit, ihmiset ja yhteisöt pääsevät vaikuttamaan suomalaisen kehityspoliittikan toteutumiseen käytännössä. Nykyinen kehityspoliittinen ohjelma puhuu mieluummin suomalaisesta lisäarvosta, siitä mitä voisimme asiantuntijoina viedä kehitysmaahan, kuin siitä lähestymistavasta miten voisimme oppia toinen toisiltamme.”

Olli Pitkänen sanoi, että kehitysyhteistyön tarkoitus ei ole muuttaa vieraan maan politiikka-

kaa, vaan yrittää vaikuttaa ihmisiin, heidän omanarvontuntoonsa sekä identiteetin kasvatamiseen ja vahvistamiseen. Kun suomalaisella järjestöllä on vahva oma identiteetti, sen avulla voi oppia lukemaan erilaisten identiteettien kieltä, sitä millä tavalla eri ryhmät toimivat ja käyttäytyvät ja miksi ne tekevät niin.

Omistajuuden ymmärtämisessä ja sisäistämisessä suomalaisilla on näkökulma, joka vaikuttaa paikallisen kulttuuri-ilmaston tajuamiseen. Georg Pimenoff puhui tästä. ”Suomi ja suomalainen kulttuuri ovat hyvin homogeenisia, meidän kieleemme on homogeenista samoin kuin geneettinen taustamme, jopa siinä määrin että sitä tullaan tutkimaan ulkomaita myöten. Se tarkoittaa, että ymmärrämme samaa kieltä eri puolilla Suomea, samoja asioita ja tapoja, on vain sävyeroja. Tämä yhdenmukaisuus johtaa helposti siihen, että ajattelemme muista ihmisistä samanlaisissa kategorioissa.”

Pyöreän pöydän ääressä. Vasemmalta Iris Komulainen, Sulevi Komulainen, Sirkka Nylund, Tuijamaaret Pykäläinen. Selin istuja tuntematon. Kuvaaja Harri Kivelä.

Mistä sitten on kysymys

Kehitysyhteistyöhön lähtijä matkustaa konkreettisesti paikasta toiseen, mutta tekee samalla matkaa itseensä. Sellaiset asiat, jotka ovat itsestään selviä omalta kohdalta, eivät välttämättä ole itsestään selviä jossakin Tansanian vuoriston syrjäkylässä. ”Syntyy ristiriitoja: se minkä näkee tai kokee itsessään ei välttämättä ole kaunista.” Suomalaisilla kehitysyhteistyön tekijöillä on taipumus kestää huonosti epäonnistumista. ”Silloin pitäisi prosessoida ja miettiä, mistä on kysymys, mikä epäonnistumisessa loppujen lopuksi riivaa.”

Länsimaiset ihmiset eivät useinkaan kysele millä oikeudella lähdemme neuvomaan ja tekemään noin tai näin. On tarve lähteä, mutta ei kyseenalaisteta oikeutta lähteä. Asioita kategorisoidaan, kun on totuttu siihen, että asiat ovat aika lailla yhdenmukaisia. Lopulta pitää kohdata kysymys, millä oikeudella lupaamme joillekin toisille jotakin, kuka kärsii kun lupaukset eivät toteudukaan.

Georg Pimenoffin yllä oleviin näkemyksiin yhtyi Ali Qadir kysymällä kuka tarvitsee ketäkin ja miksi.

Kiitos keskustelusta

Paneelin puheenjohtaja Mikko Pyhälä päätti keskustelun kiittämällä osallistujia ja yleisöä. ”Kulttuuri ei ole meidän kehitysyhteistyömme painopiste, valitettavasti. Sille kuitenkin täytyisi olla sijaa, ja kyllä pikkuisen sijaa onkin.”

Mikko Pyhälä palautti mieleen Pentti Saaritsan erään runon kohdan: kulttuuri on sopeutumista maailmaan.

Helsinki-prosessi

Muutamia vuosia sitten uutisissa vilahteli aina silloin tällöin Helsinki-prosessi, mutta siitä jäi mieleen suunnilleen vain, että Suomi ja Tansania häärisivät jotain yhdessä. Uhusiano-seminaarissa Helsinki-prosessin suurlähettiläs Ilari Rantakari selvitti mistä oli kyse 2000-luvun alussa ja mistä kyse tällä hetkellä.

Prosessi alkoi Suomen ja Tansanian kesken pidetyn Helsinki-konferenssin suosituksesta vuonna 2002. Sitä varten ulkoministeriössä valmistettiin erilaisia selvityksiä globalisaatiosta sekä etelän ja pohjoisen suhteista.

Konferenssissa todettiin, että pitää luoda orgaani, jonka avulla etelän ja pohjoisen välinen vuoropuhelu saataisiin sujumaan ja jonka avulla etelän näkökulma pääsisi paremmin kuuluville. Lähtökohtana oli, että vuoropuhelussa täytyy olla kaikki keskeiset toimijat mukana. Keskeiset toimijat ovat kansalaisyhteiskunnan edustajia, tutkijoita, yliopisto- ja korkeakoulujen väkeä, kansainvälisiä järjestöjä, myös uskontotautaisia järjestöjä. Vain tällaisen monitoimijayhteisön avulla ehkä päästäisiin toimeenpanoonkin.

Kaksi vaihetta, kummassakin kaksi ryhmittymää

Helsinki-prosessin ensimmäinen vaihe kesti vuodet 2002–2005. Prosessi koostui Helsinki-ryhmästä, jonka puheenjohtajina olivat Suomen ja Tansanian ulkoministerit, ja kolmesta temaattisesta työryhmästä. Ensimmäisen päätösvaiheen konferenssi halusi vauhdittaa jatkovaihetta seuraavaksi kolmeksi vuodeksi.

Myös Helsinki-prosessin toinen vaihe koostui kahdesta ryhmästä. Ystävämaiden ryhmä seului ensimmäisen vaiheen ehdotuksista teemoja, joiden toimeenpanoa se edisti. Näitä kutsuttiin tiekartoiksi.

Toinen ryhmä oli ns. pyöreät pöydät, joiden äärellä käydyissä keskusteluissa monitoimijayhteisö, siis muut kuin hallitusten edustajat, keskustelivat uusista, konkreettisista toimintaohjelmista epäkohtien korjaamiseksi. Näitä sanotaan tiekartoiksi.

Ehdotus YK:lle

Helsinki-prosessin loppuraportti luovutettiin YK:n pääsihteerille syyskuussa 2008. Raportissa ehdotetaan, että YK vahvistaisi monitoimijaproessia omissa toiminnoissaan, eli kuuntelisi enemmän muun muassa kansalaisyhteiskunnan ääntä. Raportissa ehdotettiin myös, että YK:ssa tehtäisiin evaluointi monitoimijuuden yhteistyöstä. YK:n pääsihteerin suhtautui asiaan varsin myönteisesti, keskustelu on edelleen meneillään.

Hallitusten väliset prosessit ovat hitaita, vaikutuksia ei kunnolla näe näin lyhyeltä kolmen vuoden ajalta. Yhteistyömallissa monitoimijoiden, siis kansalaisyhteiskuntien ja järjestöjen ja tutkijoiden, kesken päästiin hieman toimintaläheisempään suuntaan.

Tiekarttoja

Ystävämaiden prosesseissa kehitetyissä tiekartoissa Suomi liittyi korruptiota vastustavaan maailmanlaajuiseen sopimukseen vuonna 2005 (Convention Against Corruption) ja sen arviointimekanismin

kehittämiseen erilaisten mallien ja arviointien avulla. Tämä on vertaisarviointi, jossa sopimuksessa mukana olevat maat arvioivat sopimuksen artikloiden toimeenpanoa siten, että samalta alueelta oleva maa sekä alueen ulkopuolinen maa arvioivat arvioitavana olevan maan oman itsearvioinnin. Suomen korruptionvastaisen tiekartan toteutukseen liittyvä päätös vertaisarvioinnin sisällöstä on tarkoitus tehdä Dohan osapuolikokouksessa marraskuun toisella viikolla 2009. Suomen ja monien muiden maiden ponnisteluja eivät ole blokkirajat vesittäneet (esimerkiksi G-77), vaikka on joitakin maita, jotka vastustavat vertaisarviointia ja kansalaisyhteiskunnan mukanaoloa prosessissa.

Tansanian tiekartta on köyhyyden vähentäminen. Yksi keskeinen kritiikki on ollut, että Afrikan maat Tansania mukaan luettuna eivät ole saattaneet toteuttaa sellaista köyhyyden vähentämisohjelmia, joka olisi syntyisin niiden omasta analyysistä. Nyt kun se olisi mahdollista, viisasten kiveä ei ole löytynyt.

Sitoumukset

Helsinki-prosessin tuloksena on syntynyt muun muassa kuusi sitoumusta, jotka olivat jo Helsinki-prosessin loppuraportissa. Niistä kahdesta Ilari Rantakari käsitteli hieman perusteellemmin. On kiinnostavaa huomata ja maailmantilannetta kuvaavaa, että suurimmat huolta ja toimenpidepyrkimyksiä näyttävät aiheuttavan ilmasto ja uskonto.

Ensimmäinen sitoumus: Kestävän kehityksen instituutin perustaminen Dar es Salaamiin. Siinä on projektisuunnitelma ja tavoite sekä alkurahoitus. Sisältökysymykset ovat vielä vähän auki. Joka tapauksessa on tarkoitus kehittää alueellista kapasiteettia kansainvälisten sitoumusten toimeenpanemisessa ja kansainvälisiin neuvotteluihin osallistumisessa. Aloitetta isännöivät Suomi ja Tansania.

Toinen sitoumus koskee konferenssia, jossa arvioidaan Afrikan Unionin rauhan välittämisen ja konfliktinestön kapasiteettia ja tehdään ehdotuksia näiden parantamiseksi sekä määritellään alueita, joilla välittämistä ja konfliktien ratkaisemista tarvitaan. Aloitetta isännöi Suomi yhteistyössä Afrikan Unionin ja ACCORDin kanssa, joka on etelä-afrikkalainen kansalaisyhteiskunnan järjestö.

Kolmas sitoumus koskee kansalaisyhteiskunnan saamista tiiviimmin mukaan YK:n ilmasto-

neuvotteluihin. On tarkoitus löytää keinoja, joilla ne kansalaisyhteiskunnan osat, joiden ääni kuuluu heikosti, saataisiin mukaan ilmasto-neuvotteluihin. Kööpenhaminan ilmastokouksen valmistelut ovat sitoumuksen piiriin kuuluvia asioita. Aloitetta isännöivät Kansalaisten maailmannäyttämön verkostot Suomessa, Tansaniassa, Intiassa ja Brasiliassa.

Neljäs sitoumus: Monitoimijafoorumin perustaminen Länsi-Aasian ja Pohjois-Afrikan alueille. Jordanian prinssi Hassan on ollut aktiivinen Helsinki-ryhmän jäsen ja hyvin kiinnostunut Etyk-Etyj-kuvioista. Se tarkoittaa, että hän on paneutunut yhteistyön ja turvallisuuden luomiseen Lähi-idässä. Yhteistyö hallitusten välillä on edennyt alueella hyvin heikosti muutenkin kuin pelkästään Palestiinan ja Israelin välillä. Prinssi Hassan käynnisti Ammanissa Wana-prosessin, jonka nimi syntyy sanoista West Asia – North Africa ja joka viiden vuoden aikana yrittää saada tuloksia.

Oleellista on että WANA-prosessiin osallistuvat arabimaiden ohella Israel, Iran ja Turkki. Friends of WANA-process on laajempi yhteenliittymä, joka saattaisi ulottua Pakistaniin ja Afganistaniin saakka. Wana-prosessin ensimmäinen foorumi oli huhtikuussa 2008, jossa oli esillä mm. Suomen tälle alueelle valmisteleva sosiaalista koheesiota koskeva esitys. Tärkeätä on, että alueella rauhanneuvottelujen lisäksi saadaan aikaan yhteistyötä turvallisuuden lisäämisessä, energiakysymyksissä, sosiaalisissa kysymyksissä ja ympäristökysymyksissä.

Viides sitoumus: Monitoimijafoorumi eettisen ilmastonmuutoksen hallinnan luomisesta. Tämän aloitteen tarkoitus on luoda analyttistä keskustelua ilmaston muutoksesta ja sen aiheuttamasta taakanjaosta. Tarkoitus on löytää suuntaviivat taakanjaon toteuttamiseksi Kööpenhaminan ilmastokokouksen lähestyessä. Aloitetta isännöi TERI-instituutti Delhissä. Instituutin johtaja on tohtori Rajendra Pachauri, joka on kansainvälisen ilmastopaneelin puheenjohtaja. Hän sai Nobelin rauhanpalkinnon ennen Martti Ahtisaarta.

Kuudes sitoumus: Lähi-idän uskontojen välisen neuvoston tukeminen. Aloitteen tarkoituksena on tukea juuri perustetun Lähi-idän uskontojen välisen neuvoston (World Conference of Religions for Peace) mahdollisuuksia edistää rauhaa alueella. Konferenssilla itsellään ei ole uskonnollista tunnustusta eikä tiettyyn uskon-

toon liittyvää taustaa. Siihen kuuluu noin 70 kansallista uskontojen välistä neuvostoa.

Tällä vuosituhanella on tullut yhä selvemmäksi, että uskontojen välillä tarvitaan vuoropuhelua, erityisesti Lähi-idässä. Prosessin tuloksena on syntynyt Palestiinan uskontojen välinen neuvosto (Palestine Interreligious Council) ja MENA-neuvosto (Middle East North Africa Religions for Peace Council), johon kuuluvat arabimaat, Israel, Iran ja Turkki. Myös Kypros on mukana, vaikka se on nykyisin EU-maa. Tämän neuvoston tavoitteena on se, että uskontoja ei käydetä vääriin tarkoituksiin, ei väkivallan oikeuttamiseksi eikä muihin epäoikeudenmukaisuuksiin. Rauha ei ole mahdollista ennen kuin uskontojen edustajat ovat mukana rauhanteossa. He eivät ole poliittisia päättäjiä, vaan opettamassa ja muokkaamassa rauhaa ajavia toimia, lievittämässä alueella vallitsevaa vihaa ja propagandaa. Tavoite on, että uskontojen johtajat saavat kannattajansa tajuamaan että nämä asenteet eivät ole kristinuskon, islamin eivätkä juutalaisen ajattelun mukaisia.

Alustuksen jälkeen

Ilari Rantakarin alustusta seurasi keskustelua, jossa Modest Mkude selvitti Mkukuta-dokumenttia, köyhyyden vähentämishjelman käytännön tilannetta. Hän sanoi, että kaikki näyttäisi olevan hyvin ja Mkukutan mukaisesti, mutta käytännössä ei ole näin. Dar es Salaamissa kaikki tuntuu olevan hyvin, mutta maaseudulla näkee kuinka vaikeata Mkukutan toteuttaminen on. Siellä tulee mieleen, onko kolonialismi heräämässä henkiin. Tulot henkeä kohden ovat hyvin erilaiset, on rajusti rikkaita ja rajusti köyhiä.

Ali Qadir tiedusteli Suomen ulkoministeriön suhtautumista Helsinki-prosessiin erityisesti tässä kansainvälisessä uskontoja koskevassa vuoropuhelussa. Ilari Rantakari selvitti, että kymmenen viimeksi kuluneen vuoden aikana, erityisesti vuoden 2001 jälkeen, tulitiin taitekohtaan, jossa alettiin ymmärtää paremmin kulttuuria ja uskontoja koskevia kysymyksiä maailmanlaajuisesti. Ilari Rantakarin mielipide on, että kysymykset ovat todella tulleet keskeisimmiksi ja niillä on yhä enemmän vaikutusta, vuoropuhelua vaaditaan. Vuoropuheluun ovat liittyneet mukaan valtiot, mutta myös eri alueelliset ja muut toimijat mukaan lukien Sivilisaatioiden Allianssi YK:n saateenvarjon alla.

Ilari Rantakari, ulkoministeriö

Seminaarimuistiinpanojen mukaan toimittanut Elina Puhto

Järjestötkö villejä ja vapaita – kehitysajattelua kehitetään

Pienten ja suurten järjestöjen rooli monimuotoisessa nykymaailmassa nousi tärkeäksi puheenaiheeksi Kepan järjestämässä kehityspoliittisessa päivässä lokakuun lopulla. Myös yritysten ja järjestöjen yhteistyötä kehitetään tekemällä haastattelututkimusta, jonka pohjalta voidaan saada Kepalta ohjeistusta.

Tilaisuuden loppupuheenvuorossa Suomen Lähetysseuran Seppo Kalliokoski pelkäsi ihmisten tulevan kyynisiksi koko kehitysyhteistyötä kohtaan. On vain uskottava siihen, että kehitysapu tuottaa ja lisää tasa-arvoa ja hyvinvointia köyhimmillekin ihmisille.

Kepa on muodostanut suunnittelutyöryhmän järjestöjen kanssa tehdäkseen omat linjauksensa järjestöjen roolista ja toimintatavoista. Raportissa selvitetään järjestöjen työn oikeutusta ja periaatteita tärkeissä kysymyksissä sekä vaikuttaa rahoitukseen ja hanketuen käsikirjaa koskeviin asioihin. Järjestöjen linjauspaperi ei kuitenkaan korvaa osallistumista vaan Kuurojen Liitto ry:n Anja Malmin mukaan se voisi olla työkalu myös ulkoministeriölle.

Minkälaista kehitysajattelua – kysymyksiä

Järjestöjen roolit

- Minkälaisia toimijoita olemme, keitä me olemme.
- Miten monimuotoisuus otetaan vastaan eli miten saada villi järjestökenttä toimimaan luovasti ja vapaasti.

Valtionhallinto

- Miten saada valtionhallinto ja järjestöt täydentämään toisiaan niin etteivät järjestöt joudu kiltisti vain odottamaan rahoitusta
- Järjestöillä pitäisi olla monia rooleja
- Onko UM:n kanssa molemminpuolista arvostusta vai ovatko järjestöt ministeriön silmissä vain pikkupuurtajia
- Onko järjestöillä tarpeeksi osaamista isoissa hankkeissa

Toimintaympäristö

- Mitä on hyvä hallinto ja hyvä järjestöille suotuisa toimintaympäristö. Ehkä se on laajempi kuin vain ulkoministeriön ja järjestöjen välinen kanssakäyminen
- EU on suuri rahankäyttäjä
- Miten suunnitellaan varainhankinta tulevaisuudessa
- Miltä näytetään toimijoina etelässä. Katoaako etelän omistajuus

Vaikuttavuus

- Miten taata järjestöjen työn vaikuttavuus ja tuloksellisuus, yhteiset periaatteet ja demokraattinen omistajuus. Järjestöillä on vapaaehtoistyön rooli ja jos se ei riitä, voidaanko palkata ulkopuolista apua.

Vahvistaminen

- Mitä kansalaisyhteiskuntien vahvistaminen etelässä vaatii
- Etelän ihmisten täytyy olla oman kehityksensä tekijöinä
- Mitä visioita yhteiskunnasta viedään etelään. Voi myös satapro-

senttisesti kunnioittaa etelän konseptia mutta mitä silloin tapahtuu esimerkiksi naisten tasa-arvolle

- Mitä arvoa annetaan molemminpuoliselle oppimiselle ja missä vaiheessa otetaan oppia etelästä

EU:n rakenteelliset uudistukset ja kehityspoliitiikka, Kehys ry:n raportti

Euroopan unionissa on meneillään suuri muutoksen vaihe. Uuden Euroopan parlamentin, institutionaalisten muutosten, Lissabonin sopimuksen ratifiointiprosessin, uuden komission asettamisen sekä EU:n talousarvion uusimisen myötä on käsillä vaihe, joka määrittelee EU:n institutionaalista arkkitehtuuria sekä budjetti-järjestelmää tuleviksi vuosiksi.

Muutokset vaikuttavat EU:n kehityspoliittikaan sekä tapaan, jolla kehitysyhteistyötä ja humanitaarista apua aiotaan toteuttaa. Samalla voidaan parantaa EU:n kehitysyhteistyön vaikuttavuutta ja tehokkuutta sekä vahvistaa EU:n roolia johtavana kehityspoliittisena toimijana. Jos Euroopan unioni aikoo säilyä kehitysavun ja humanitaarisen avun suurimpana antajana maailmassa, Euroopan yhteisön jäsenmaiden on varmistettava, että muutoksilla saadaan aikaan kunnollisia säännöksiä ja hallinnollisia ja taloudellisia resursseja toteuttaa ne. Silloin EU:n kehityspoliitiikka voidaan toteuttaa johdonmukaisesti, tehokkaasti ja kattavasti.

Tällä hetkellä Suomen kehitysyhteistyörahoista 20 prosenttia saadaan EU:lta.

Yhteenveto suosituksista

- Kehitysyhteistyötä ei saa alistaa ulkoisten suhteiden alle, vaan sen pitäisi olla kaiken EU:n kehitysmahin suuntautuvan ulkopoliittikan keskeinen asia.
- EU:n kehitysyhteistyölle ja käytännön soveltamiselle pitää saada oma hallinnollinen rakenne, jonka painopisteenä ovat kehitystavoitteet ja jolla myös on tarvittavat resurssit niiden saavuttamiseksi. Kehitysyhteistyön pitää olla tasavertaisella sijalla yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kanssa. Tämän pitää näkyä Euroopan komission rakenteessa siten, että kehitysyhteistyölle annetaan selkeä ja vahva institutionaalinen asema, joka on erillään yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta. Unionin muiden politiikkojen on oltava johdonmukaisia kehityspoliitikassa.

► Uudessa komissiossa on varattava paikka kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun komissaarille, joka valvoo kehityspoliittisia tavoitteita komissiossa ja neuvostossa. Komissaarilla pitää olla valtaa politiikan muodostamisessa ja rahoituksessa sekä kehityspoliitiikan käytännön toteutuksessa.

► Kehityspoliittista hallintoa on yhtenäistettävä ja yhden elimen on oltava vastuussa kokonaisvaltaisesti kaikesta kehityspoliitikasta ja -ohjelmista kaikissa kehitysmaissa. Euroopan komission kehitysyhteistyön toimeenpanosta vastaava EuropeAid-yhteistyötoimisto pitää yhdistää komission kehitysyhteistyön pääosastoon tai vähintään muodostaa vahva linkki näiden kahden välille.

Marja-Leena Tihveräinen

Kehys ry on kehitysyhteisjärjestöjen EU-yhdistys.

Uutta voimaa KEO:ssa

Merja Luostarinen kertoi tiestään ulkoministeriön kehityspoliittisen osaston kansalaisjärjestöyksikköön. Hän aloitti siellä vuoden 2008 elokuun alkupuolella. ”Paljon on vielä uutta opittavaa.”

Hän siirtyi kansalaisjärjestöyksikköön Ateenan suurlähetystöstä, jossa hoiti konsuliasioita kaksi ja puoli vuotta. Ennen Ateenaa hän työskenteli neljä ja puoli vuotta Lusakan suurlähetystössä Sambiassa, joten hänellä on myös vähän kehitysmaakokemusta.

Kansalaisjärjestöyksikössä hänelle kuuluu kolmekymmentä kansalaisjärjestöä, joista viisi oli mukana Uhusiano-seminaarissa: Uhusiano, Äetsän seudun kehitysmaaseura, Vaasan kehitysmaaseura, Setlementtinuorten liitto ja Iisalmen nuorison tuki.

Merja Luostarinen kertoi hankehakemusten käsittelystä. Kaikki uudet hankehakemukset ja vanhojen jatkohakemukset on jätetty KEO:oon toukokuun lopussa ja kaikki täytyy saada käsitellyksi lokakuun 5. päivään mennessä. Sitten hakemuksista tehdään yhteenvedot, jotka lähetetään laaturyhmälle, joka käsittelee hakemukset. Laaturyhmän kokous on 28.10. Siellä päätetään kuka saa rahoja ja kuinka paljon. Kehitysyhteisministerillä on viimeinen päätösvalta. Jokaiselle järjestölle lähetetään päätös, kielteinen tai myönteinen.

Merja Luostarinen, hankekäsittelijä

Seminaarimuistiinpanojen mukaan toimittanut Elina Puhto

Emma Simon Palonen, Uhusianon hallituksen jäsen

Olen tansanialainen nainen, 32-vuotias. Olen syntynyt ja kasvanut Tansaniassa, Suomeen tulin vuonna 1999.

Valmistuin Helsingin liiketalouden ammattikorkeakoulusta tradenomiksi. Nyt olen aloittanut lähihoitajan opinnot Helsingin Diakoniaopistossa. Olen erittäin kiinnostunut kehitysyhteistyöstä, olin kaksi vuotta tutkimusassistenttina Dar es Salaamin yliopistossa Tansaniassa kehitysyhteistyöprojekteissa, joita Skandinavian maat rahoittivat. Olen myös tehnyt monenlaista vapaaehtoistyötä tai palkkatyötä Suomessa monien järjestöjen kanssa, mm. Mikkelin kehitysmaayhdistyksessä, Tampereen ja Mwanzan välisessä kuntayhteistyössä, Tampereen Nuorten naisten kristillisessä yhdistyksessä (NNKY).

Uhusianon löysin Kepan nettisivujen kautta. Uhusiano on minulle tärkeä, se antaa minulle mahdollisuuden tehdä sellaista, josta pidän, mahdollisuuden osallistua maani kehitykseen.

Salamu kutoka Tanzania – terveisiä Tansaniasta

Alun tunnustelun jälkeen yhteistyö pyörähti käyntiin

Heinäkuussa 2009 yhdeksänhenkinen ryhmämme starttasi Helsinki-Vantaan lentoasemalta kohden Tansaniaa ja Morogoron läänissä sijaitsevaa pientä Pinden vuoristokylää. Ryhmäämme kuului leirinjohtaja Tuija Ronkainen ja kahdeksasta työleiriläisestä, jotka olivat saaneet hyvän pohjustuksen Tansanian oloista ja matkaan liittyvistä käytännön asioista jo muutamaa kuukautta ennen lähtöä järjestetysissä perehdytyskoulutuksessa. Mukana oli opiskelijoita kasvatusta, ympäristö- ja terveysalan osaajia. Jokaista työleiriläistä yhdisti kiinnostus ja halu päästä lähemmäs tansanialaista elämänmenoa sekä mahdollisuus kurkistaa paikalliseen kulttuuriin. Tässä onnistuimmekin hienosti, sillä asuimme työleirin ajan teltoissa Pinden kylän keskipisteinä olevan koulun pihalla.

Alussa puolin ja toisin havaittavissa olevan arkailun ja tunnustelun jälkeen yhteistyö pyörähti käyntiin. Työleirin aikana muodostui myös läheisiä ystävyyssuhteita kyläläisten ja työleiriläisten välille, kun kyläläiset kutsuivat vierailemaan kotonaan ja työleirin päätteeksi illallistimme yhteistä urakkaamme juhlistaaksemme.

Koulurakennusta kunnostettiin työleirillä yhteistyössä paikallisten fundien kanssa

Työleiri toteutettiin yhdessä Setlementtinuorten liiton paikallisen kumppanin, Wings Environment and Education Transformation Unityn (WEETU) kanssa. Joukkoomme liittyi myös belgialainen arkkitehti Jan Willems, jolla on kymmenen vuoden kokemus työleireistä, sekä paikallinen Setlementtinuorten liiton työntekijä Frederick Siogopi.

Matka Pinden kylään Uluguru-vuorille eteni hitaasti kapeilla ja epätasaisilla vuoristoteillä pomppien ja kasvillisuuden alla piilossa olevia kastelukanavia väistellen. Maisemat olivat päättähuijaavan hienot ja vastaanotto kylässä lähenteli spehtaakkelia kaikkien halutessa auttaa rinkkojen kantamisessa ja tervetuloitovotusten jakamisessa. Saavuimme perille puoli tuntia ennen auringon laskua, joten teltojen pystytys tapahtui sekasorron vallitessa, mutta olivat pystytessä juuri kun aurinko piiloutui vuorenrinteen taakse ja pimeys laskeutui yllemme.

Auringon noususta auringon laskuun

Elämä Pindessä rytmittyi valoisan ajan mukaan. Kylässä ei ollut sähköä, joten työt oli tehtävä aamukuuden ja iltakuuden välillä. Auringonlaskun jälkeen pimeys laskeutui yhtäkkiä ja illalla taskulamput olivat ahkerassa käytössä. Jännitysmomenteja koettiin illalla vessareissuilla pimeässä kiiluvien kylän koirien silmien ja yhtäkkiä vastaan tulevien kyläläisten muodossa. Työleirin aikana opimme arvostamaan sähkön mahdollistamaa helppoa elämää, vaikka toisaalta askeettiset olosuhteet loivat myös joukkoomme tiiviin ja solidaarisen ilmapiirin. Tämä olikin hyvä oppi meille individualistisessa kulttuurissa kasvaneille.

Työleiriaika ei ollut kuitenkaan pelkästään työntekoa. Tärkeä merkitys oli yhteyden luominen kyläläisiin ja yhteistyön tekeminen rakennusurakan eri vaiheissa kylästä palkattujen fundien ja meitä herkeämättä tarkkailevien pienten koululaisten kanssa. Monta kivikuormaa kannettiin yhdessä koululaisten kanssa ja hauskaa pidettiin aina välillä suomalaisia laululeikkejä opettaen ja swahilin kieltä opetellen. Jos sun lysti on -laulu sai suurimman suosion ja sitä leikittiinkin lähes päivittäin lasten keräytyessä korjattavan koulurakennuksen liepeille odottamaan sopivaa aikaa yhteiselle leikkikhetkelle.

Mikumi ja Hululu

Vietimme kylässä noin kolme viikkoa. Leirin puolessa välissä kävimme Morogorossa täydentämässä varastoja ja samalla teimme päiväretkien Mikumin luonnonpuistoon. Tästä retkestä oli saldona kolme rengasrikkoo, hienoja eläinbongauksia loistokottaraisista kirahveihin ja satoja valokuvia.

Leirin loppuvaiheessa kävimme Pinden kylän lähellä sijaitsevilla vesiputouksilla. Hululu-putoukset saavutimme vajaan tunnin tarpomisen jälkeen. Matkaan mahtui monenlaista estettä ja siltaa ylitettäväksi, ylämäkeä kavuttavaksi ja jyrkkää alamäkeä liukasteltavaksi. Putouksille pääsy oli kuitenkin kaiken vaivannäön arvoista, sillä niin hienosti ne kohisivat koskemattoman luonnon keskellä.

Koululaisten kulttuurivaihtoa

Pidin työleirin lopussa toisten leiriläisten kanssa Pinden peruskoulussa yläluokkien oppilaille terveyskasvatuksen oppitunnin puhtaan veden merkityksestä lasten arkielämässä. Oppitunti tulkittiin swahiliksi ja sen jälkeen he piirsivät oman näkemyksensä veden käytöstä ja merkityksestä Pinden kylässä.

Vein nämä piirrookset helsinkiläiseen peruskouluun, jossa pidin aamunavauksen Pinden kylästä ja koulun oppilaista, näytin kuvia, piirroksia ja videopätkiä. Tämän jälkeen oppilaat tekivät kysymyksiä ja piirsivät oman näkemyksensä puhtaasta vedestä ja suomalaislasten suhteesta veteen. Piirrookset olivat osittain samantaisia, sillä niissä käsiteltiin henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtimista, mutta suomalaisten lasten piirroksissa esiintyi myös uimahalleja ja kesäisiä vesisotia vesipysyysineen. Suomalaiset

peruskoululaiset olivat hyvin kiinnostuneita tansaniaalaisten ikätovereidensa elämästä ja toivottavasti myös oppivat arvostamaan puhtaan veden saatavuutta ja veden arvoa enemmän kuin aikaisemmin.

Omien arvojen puntari

Itseeni teki vaikutuksen Pinden kylän koululaisten elämänasenne, vaikka kaikilla lapsilla asiat eivät olleetkaan yhtä hyvin. Aamulla ennen koulua ja illalla koulun jälkeen oli tuttu näky koulun vieressä asuvan vähävaraisten perheen lasten matka kuokat olalla naapurin pellolle töihin. Yksi lapsista kantoi pientä sisartaan mukana selkäänsä kietaisemassa kankaassa. Näiden lasten kohtalo oli kuitenkin siinä mielessä hyvä, että heillä oli mahdollisuus käydä koulua kotitaloustöiden ohella. Mutta lapsen oikeus vapaa-aikaan ja leikkiin ei kyllä toteutunut näiden lasten kohdalla samalla tavalla kuin useammalla koulutoverillaan.

Pinden kylän koulu on hyvin syrjäinen, joten opetusresurssit olivat vajavaisia ja oppitunnit sujuivat pitkälti opettajan perässä toistaen ja asioita ulkoa opetellen. Opetus ei välttämättä ole kovin tehokasta eikä kouluun pääseminen vielä takaa mahdollisuutta hyvän koulutuksen ja ammatin hankkimisesta. Suurimpia työleirin anteja ovatkin omassa mielessä tapahtuvat ajatusmallien muutokset ja aito ilo, jota voi kokea nähdessään lasten silmien tuikkivan innostuksesta yhteisen leikkihetken jälkeen. Ehkä itsekkin voi vaikuttaa edes pienen hippusen verran näiden lasten elämään kunnostamalla heidän

koulurakennuksensa ja tarjoamalla uusia leikkejä ja pelejä heille opittavaksi. Jos sun lysti on - laulun sävelet soivat työleiriläisten ja Pinden kyläläisten mielissä toivottavasti vielä pitkään muistona yhteisestä kuukaudesta, joka antoi meille leiriläisille niin paljon ajateltavaa.

Maarit Pulju (teksti ja kuvat)

Pinden peruskoulun oppilaat piirtävät puhtaan veden merkityksestä.

Uluguru-vuorilla maisemat olivat hienoja.

Uhusiano-tiedote 2/2009

Ilmestyy kaksi kertaa vuodessa

Toimittajat: Elina Puhto, Mikko

Lehtinen ja Marja-Leena Tihveräinen

Kannen kuva: Maarit Pulju

Taittaja: Mikko Lehtinen

Grafiikka: Katti Ka-Batembo

Paino: Vaasan painatuskeskus

Vuoden 2009 jäsenmaksut

Jäsenjärjestöt 40 €, henkilöjäsenet 20 €, opiskelijat, työttömät ja eläkeläiset 10 €.

Vuoden 2010 jäsenmaksut ovat samat kuin vuonna 2009. Vuodeksi 2010 on otettu käyttöön edellisten lisäksi kannatusmaksu 50 €.

Jäsenmaksu maksetaan Uhusiano ry:n VSOP:n tilille numero 566006-212195. Merkitse yhteystiedot (osoite ja sähköposti) tiedonanto-osaan. Jäseneksi voi liittyä myös Uhusianon kotisivujen kautta osoitteessa www.uhusiano.kopteri.net. Muista yhteystiedot myös liittää netissä.

Uhusianon kotisivut www.uhusiano.kopteri.net

Uhusianon hallitus 2009

Puheenjohtaja Heli Pimenoff

Likovalkamantie 62, 38140 Sastamala

heli.pimenoff@kopteri.net

050-3132 028

Varapuheenjohtaja Pia Mäkelä

pia.makela@heureka.fi

050-4612 316

Sihteeri Elina Puhto

elina.puhto@netsonic.fi

040-7461 635

Muut varsinaiset jäsenet

Erkki Andersson, Helsinki

Harri Kivelä, Vaasa

Kirsi Mankila, Hyvinkää

Vilppu Palmberg, Turku

Harri Sarjanoja, Helsinki

Marja-Leena Tihveräinen, Sastamala

Varajäsenet

Merja Airinto, Jyväskylä

Niilo Kalsi, Kuopio

Maija Kaukonen, Helsinki

Leo Lindstedt, Turku

Meta Sahlström, Vaasa

Leena Salminen, Helsinki

Emma Simon Palonen, Helsinki

Traute Stude, Espoo

Uhusiano ry

Uhusiano on swahilia ja merkitsee yhteyttä.

Uhusiano ry on suomalaisten, Tansaniassa kehitysyhteistyötä tekevien kansalaisjärjestöjen perustama yhteysjärjestö. Yhdistyksen vapaaehtoistyöhön perustuvan toiminnan painopisteitä ovat tiedotus, koulutus ja koordinointi Suomessa ja Tansaniassa. Työmuotoina ovat kokousten lisäksi Suomessa vuosittain pidettävä Uhusiano-seminaari, tiedotelehden julkaiseminen kaksi kertaa vuodessa, jäsenkirjeet sekä erilaiset koulutus- ja tiedotustilaisuudet.

Uhusianon kumppanijärjestö Tansaniassa on UNGO (Union of Non-Governmental Organizations in Morogoro). UNGO:n ja Uhusianon yhteinen tukihanke on suomalaisia ja tansanialaisia kansalaisjärjestöjä palveleva resurssikeskus Morogorossa.

Uhusianon jäseniksi voivat liittyä yksittäiset henkilöt tai erilaiset järjestöt.

